

A TANULÁSI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE TANTÁRGYI TARTALMAKKAL

Zentai Gabriella* és Pap-Szigeti Róbert**

**Békés Megyei Humán Fejlesztési és Információs Központ, Békéscsaba*

***Kecskeméti Főiskola, Gépipari és Automatizálási Műszaki Főiskolai Kar,
Informatika Tanszék*

Kulcsszavak: kritériumorientált, tartalomba ágyazott fejlesztés, tanulási képességek, fejlesztő kísérlet

A tanulás, a személyiségfejlődés, a társadalmi beilleszkedés szempontjából alapvető jelentőségű képességek optimális elsajátítása minden tanuló esetén célként jelölhető meg. Az országos reprezentatív mintákon történt mérések szerint a tanulás számos fontos készsége, képessége nem fejlődik megfelelően a tanulók többségénél. A tanulók jelentős hányadánál probléma az olvasási képesség fejletlensége. Az olvasástanítás formálisan lezárul az alsó tagozat végén, a felső tagozatos szaktanárok pedig általában nem tekintik feladatuknak, hogy saját szaktárgyuk keretében folytassák az olvasási képesség fejlesztését. A magyar nyelv és irodalom órákon zajló fejlesztésen túl csak a többi tantárgy spontán fejlesztő hatására számíthatunk. Hasonló a helyzet a további fejlesztendő képességek esetén is. A rendszerezési képesség, az összefüggés-kezelő képesség és a kombinatív képesség a gondolkodás és a tudásszerzés szempontjából kiemelkedő fontosságú, a spontán fejlődés azonban egyik képesség esetén sem kielégítő.

A 2004/05. tanévben Nagy József vezetésével indult kísérlet e képességek fejlesztésére irányul. A képességfejlesztő kísérletben az iskolai tananyag felhasználásával megvalósítható kritériumorientált képességfejlesztő program kidolgozásán és kipróbálásán dolgozunk.

A képességek fejlesztése matematika, történelem, természetismeret, magyar nyelv és magyar irodalom tantárgy keretében valósul meg az 5–6. évfolyamon. A fejlesztő program a szakértői javaslatok alapján tantárgyanként kiválasztott 10–10 kulcsfontosságú téma tankönyvi szövegeinek feldolgozására épít. Minden témához összeállítunk kb. 12 oldalnyi képességfejlesztő anyagot, amiből 4 oldal munkafüzet a tanulóknak, és 8 oldal módszertani segédlet a pedagógusok részére. A munkalapok feldolgozása a képességek fejlesztése mellett várhatóan a kulcsfontosságú témák optimális elsajátítását is elősegíti. A programban a hagyományos tanulószervezési kereteket is megváltoztattuk, jelentős szerepet kap a tanulók cselekedtetése, a kooperatív tanulási helyzet.

A 2004 őszi indult programban hat iskola mintegy 300 ötödikes tanulója vesz részt. A fejlesztésben közreműködő közel ötven pedagógust továbbképzés keretében készítettük fel a képességfejlesztő munkára. 2004 májusában elvégeztük a tanulóknál a kísérlethez szükséges előméréseket (intelligencia-vizsgálat, képességek fejlettsége, tantárgyi tudás, tanulási motívumok fejlettsége). 2005 májusában került sor a kísérletben a második mérési alkalomra.

A bemutatásra kerülő adatok szerint a spontán fejlődést szignifikánsan meghaladó fejlődés játszódott le a fejlesztés hatására. A fejlődés mértéke nem azonos az egyes képességek esetén, de örömteli, hogy a spontán fejlődéshez képest sokkal kisebb azoknak az aránya, akik a képességek alapvető összetevőit sem sajátították el. Ezzel párhuzamosan megnőtt a fejlesztés optimumát elérők aránya. A kutatás az OTKA T043480 pályázati forrásból valósult meg.